

اظهارنظر کارشناسی درباره:
«لایحه حفاظت و بهره‌برداری از منابع ژنتیکی کشور»
(اعاده شده از شورای نگهبان)

مقدمه

«لایحه حفاظت و بهره‌برداری از منابع ژنتیکی کشور» که در جلسه علنی مورخ ۱۳۹۶/۷/۱۱ به تصویب مجلس شورای اسلامی رسیده بود، پس از ارسال نزد شورای نگهبان با دو ایراد و یک تذکر مواجه شد. در این گزارش ضمن تبیین ایرادات شورای نگهبان، به بررسی مصوبه کمیسیون تخصصی مربوطه در خصوص رفع ایرادات مذکور پرداخته خواهد شد.

مخصوص صحن علنی
مشخصات لایحه

دوره دهم - سال دوم

شماره ثبت:

۸۴

بررسی مصوبه کمیسیون

ماده (۴)

شورای نگهبان در نخستین بند از اظهارنظر خود، ماده (۴) مصوبه را از جهت عضویت رئیس سازمان پدافند غیرعامل در «شورای ملی منابع ژنتیکی کشور» مغایر اصل پنجاه و هفتم قانون اساسی دانسته است. با این توضیح که در ماده (۱۴) اساسنامه این سازمان، عضویت رئیس سازمان پدافند در شوراهای عالی مشخص شده است و شورای مذکور (شورای ملی منابع ژنتیکی کشور) جزئی از این شوراها نمی‌باشد و با توجه به اینکه اساسنامه مزبور به تأیید مقام معظم رهبری رسیده است، مصوبه مزبور به نوعی اصلاح اساسنامه مزبور محسوب شده و لذا مغایر اصل پنجاه و هفتم قانون اساسی قلمداد می‌شود.

شماره چاپ:

۷۳۰

تاریخ چاپ:

۱۳۹۶/۹/۱

حال کمیسیون محترم به منظور رفع این ایراد، در انتهای ماده (۴) عبارت «و رئیس سازمان پدافند غیرعامل» را حذف نموده است. در این رابطه اگرچه حذف عبارت مزبور می‌تواند رافع ایراد شورای نگهبان باشد ولیکن با توجه به اینکه موضوعات مرتبط با «منابع ژنتیک» به صورت جدی در حوزه پدافند غیرعامل قرار می‌گیرد و رعایت اصول مرتبط با پدافند غیرعامل در حوزه مذکور از اهمیت بسزایی برخوردار است، پیشنهاد می‌شود جهت رفع ایراد شورای نگهبان، عضویت رئیس این سازمان در شورای مذکور منوط به اذن مقام معظم رهبری گردد. لذا پیشنهاد می‌شود با رعایت آیین‌نامه داخلی، در ماده (۴) قید «با اذن مقام معظم رهبری» بعد از عبارت «رئیس سازمان پدافند غیرعامل» اضافه شود.

معاونت پژوهش‌های
سیاسی - حقوقی
دفاعات: مطالعات
حقوقی، مطالعات
ارتباطات و
فناوری‌های نوین

مشخصات گزارش

شماره مسلسل:

۲۴۰۱۵۴۴۹-۱

ماده (۵)

شورای نگهبان در دومین بند از اظهارنظر خود اطلاق تبصره «۱» ماده (۵) را در خصوص ثبت منابع ژنتیکی با مشخصات جدید توسط شخص که موجب مالکیت می‌گردد مورد ایراد قرار داده و ثبت مزبور را در صورتی که شخص دیگر تقدم بر او نداشته باشد کاشف مالکیت دانسته است. با این توضیح که مطابق نظر شورا، در صورتی

تاریخ انتشار:

۱۳۹۶/۹/۴

ثبت منابع ژنتیکی با مشخصات جدید به عنوان مالکیت شخص می تواند صحیح باشد که در رابطه با منبع مزبور، شخص دیگری نسبت به هیچ کدام از مراحل یا اجزای منبع مزبور تقدمی نداشته نباشد.

حال کمیسیون به منظور رفع ایراد شورای نگهبان در این خصوص، عبارت «و این ثبت موجب مالکیت فکری می باشد» را در انتهای تبصره «۱» ماده (۵) حذف نموده است. هرچند با اصلاح صورت گرفته ایراد شورای نگهبان مرتفع به نظر می رسد لکن این حذف موجب ابهام بیشتر قانون خواهد شد. در بحث حمایت از مالکیت فکری به موجب سه قانون «ثبت اختراعات، طرح های صنعتی و علائم تجاری»، «ثبت ارقام گیاهی» و «نظام جامع دامپروری»، سه متولی به نام های اداره مالکیت صنعتی، مؤسسه تحقیقات ثبت و گواهی بذر و نهال و مؤسسه تحقیقات علوم دامی کشور برای ثبت و حمایت از مالکیت فکری منابع ژنتیکی جدید وجود دارد که تشریفات مربوط به ثبت اختراع شامل شرایط شکلی، شرایط ماهوی، مرجع ثبت، حقوق مترتب بر ثبت و استثنائات آن به طور تفصیلی در هریک از قوانین مذکور آمده است. درحالی که در این مصوبه برای اختراعات در حوزه های ژنتیکی انسانی و حیات وحش، دو نهاد شامل وزارت بهداشت و سازمان محیط زیست، پیش بینی شده است بدون آنکه شرایط شکلی و ماهوی آن، همچنین وظایف و اختیارات قانونی و سازوکارهای لازم برای ثبت و صدور گواهی نامه منابع ژنتیکی بیان گردد. لذا به نظر می رسد این مصوبه کمیسیون واجد اشکالات زیر است:

۱. ابهام تبصره مذکور در خصوص حیطه اختیارات و وظایف هریک از مراجع بیان شده در ماده (۳) در خصوص ثبت منابع ژنتیکی،

۲. عدم تعیین سازوکار اجرایی (فرآیند و تشریفات) لازم برای ثبت (شایان ذکر است که در قانون ثبت اختراعات، به طور دقیق و مفصل فرآیند و تشریفات لازم برای ثبت به وسیله سازمان ثبت بیان شده است. درحالی که در این تبصره، به صورت کلی و مبهم مراجع ثبت تعیین شده، اما فرآیند تشریفات مسکوت مانده است درحالی که این موارد با توجه به اهمیت آن در حقوق مخترعان حوزه ژنتیک قابل ارجاع به آیین نامه نیست).

۳. تداخل در وظایف دستگاه های مذکور با وظایف اجرایی مرجع ثبت مالکیت صنعتی و موازی کاری به دلیل عدم تعیین حیطه اختیارات،

۴. مشخص نبودن مدت و نحوه حمایت از حقوق مخترعان حوزه ژنتیک.

لذا پیشنهاد می شود برای کاستن از مشکلات و ابهامات اجرایی تبصره مذکور و رفع ایراد شورای محترم نگهبان این مصوبه جهت اصلاح به کمیسیون محترم ارجاع شده یا با رعایت آیین نامه داخلی مجلس عبارت «و این ثبت موجب مالکیت فکری می باشد» از انتهای تبصره حذف و متن زیر جایگزین آن گردد:

«...و این ثبت با رعایت کلیه تشریفات لازم برای ثبت اختراع موضوع قانون «ثبت اختراعات، طرح های صنعتی و علائم

تجاری» به وسیله مراجع متولی موضوع ماده (۳)، موجب حمایت های مندرج در آن قانون خواهد بود».

شایان ذکر است مطابق تذکر شورای نگهبان نسبت به مصوبه حاضر، در صورت وجود معادل فارسی برای واژه «ژنتیکی»، معادل آن باید در عنوان و متن مصوبه مورد استفاده قرار گیرد. در این خصوص به نظر می رسد با توجه به مصطلح بودن واژه «ژنتیک» در فارسی و عدم تعیین معادل آن در فارسی، به صورت مصوب، از همین عبارت در مصوبه استفاده شده است.

نتیجه‌گیری

با عنایت به اصلاحات صورت گرفته در مصوبه کمیسیون اگرچه حذف احکام مورد ایراد شورای نگهبان، می‌تواند رافع ایرادات شورای نگهبان باشد و لکن با توجه به هدف قانونگذار از تصویب این مصوبه و اهمیت احکام مزبور پیشنهاد می‌شود:

۱. در ماده (۴) قید «با اذن مقام معظم رهبری» بعد از عبارت «رئیس سازمان پدافند غیرعامل» اضافه شود.

۲. با توجه به ابهامات و اشکالاتی که درخصوص مصوبه کمیسیون پیرامون تبصره «۱» ماده (۵) وجود دارد پیشنهاد می‌گردد برای کاستن از مشکلات و ابهامات اجرایی تبصره مذکور و رفع ایراد شورای محترم نگهبان این مصوبه جهت اصلاح به کمیسیون محترم ارجاع شده یا با رعایت آیین‌نامه داخلی مجلس عبارت «و این ثبت موجب مالکیت فکری می‌باشد» از انتهای تبصره حذف و متن زیر جایگزین آن گردد:

«...و این ثبت با رعایت کلیه تشریفات لازم برای ثبت اختراع موضوع قانون «ثبت اختراعات، طرح‌های صنعتی و علائم

تجاری» به‌وسیله مراجع متولی موضوع ماده (۳)، موجب حمایت‌های مندرج در آن قانون خواهد بود».

